

Kuvaszin terveys ja sairaus

© Kirsti Parikka 2020

Lonkkanivel- ja kyynärniveldysplasia, tuontikoirat jalostuksen pohjana

Väitän, että kuvaszin tilanne dysplasioiden eli ns. lonkkavian ja kyynäravian suhteen on hyvä. Tilanne on vaihdellut vuodesta toiseen Suomessa, riippuen siitä paljonko meillä täällä on ylipäättään ollut kuvaszeja (esim. nykyään melko vähän), ja erityisesti siitä, kuinka suuri osa niistä on kuvattu. Jos tutkittujen koirien prosentuaalinen määrä on kovin pieni, ei kokonaiskuva tilanteesta todennäköisesti kerro koko totuutta.

Väittämäni perustuu siihen, että ulkomailla kuvaszeja on enemmän, ja ulkomailla kuvaszeja on tutkittukin enemmän, ehkä suuremmilla prosenttiosuuksillakin, kuin Suomessa. Vaikutelma kallistuu siihen suuntaan, että lonkat ovat yleensä terveen puolella, astetta A tai B. C on Suomessa raja-arvo jalostukseen hyväksyttävillä yksilöillä ja C-lonkkainenkin koira on yleensä terve. Nykyään Suomen Kennelliitto, joka siis arvostele/lausuu kaikkien rotujen kaikki röntgenkuvat, antaa automaattisesti asteeksi C, jos koiralla on aavistuksenkin matala lonkkamalja. Tällainen lonkkamalja voi kuitenkin olla tiivis ja täysin vapaa nivelrikosta.

Suomen tilanteeseen ulkomaiden terveystilanne vaikuttaa siten, että ainakin tällä hetkellä rodun koko tulevaisuus on tuontikoirien varassa, ja siksi ulkomaiden terveystilannetta voidaan käyttää arvioimaan Suomen tämänhetkistä tilannetta. Tuontikoirilla on tehty pentueita seuraavasti: v. 2018 kaksi pentuetta, ja vuonna 2020 kaksi pentuetta (tässä siis kaikki Suomessa syntyneet pentueet viime vuosina!). Näiden 2018 pentueiden jälkeläiset alkavat nyt (2020) olla lisääntymis- tai jalostusiässä ja Suomen tuleva terveystilanne tulee todennäköisesti perustumaan ainakin osaksi näihin koiriin. Koska oletettavasti kuitenkin melko harvoja yksilöitä käytetään jalostuskoirina, näen että jalostus tulee edelleen hyvin pitkälti perustumaan ulkomailta tuotuihin yksilöihin tai esim. ulkomaisiin jalostusuroksiin.

Ulkomaisia terveystuloksia tarkastellessa, eli siis yleensä lonkka- ja kyynärkuvaustuloksia tutkiessa, tulee muistaa, että eri mailla on varmastikin erilaiset kriteerit lausuntojen antamisessa. Henkilökohtaisesti minulla on vaikutelma, että Suomessa Suomen Kennelliiton arvosteluasteikko on hyvin tiukka.

Miten jokainen kuvaszin omistaja voi osallistua helposti rodun terveystilanteen kartoittamiseen tällä hetkellä Suomessa, on tietenkin viedä koiransa kokeneen röntgenkuvaajan tutkittavaksi ja mielellään lähetyttää kuvat myös Kennelliittoon, jotta tulokset ovat kaikkien nähtävillä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä. Lonkka- ja kyynärkuvat kannattaa otattaa noin 1,5-2, ehkä 3 vuoden iässä, jotta iän tuomat mahdolliset muutokset/vammat poissuljetaan ja nähdään se tilanne, jonka perimä ja ympäristö ovat siihen mennessä saaneet aikaan. Mutta kovin nuorella koiralla voi olla vielä nuoren iän takia löysyyttä nivelissä.

Selkä

Viime aikoina useissa roduissa on alettu tutkia korien selkiä röntgenkuvaamalla. Kennelliitto antaa selän kuvaamisesta erilaisia lausuntoja, kuten nikamien epämuotoisuus, spondyloosi ja välimuotoisen lanne-ristinikaman tilanne. Tällä hetkellä jalostustietojärjestelmästä ei löydy tietoa, että viimeisen 30

vuoden aikana olisi tutkittu yhtäkään kuvaszia tässä suhteessa (käsittääkseni ko. lausuntoja ei ole kuitenkaan saanut kuin lähivuosina). Eli kuvaszeilla jää nähtäväksi, tuleeko tämä selän kuvaamisen ”villitys” rodulle tai onko sille jopa tarvetta. Ulkomaiden tilanteesta minulla ei henkilökohtaisesti ole täyttä varmuutta, mutta olen hyvin harvoin törmännyt tilanteeseen, jossa olisin kuullut ulkomaisen koiran käyneen tutkittavana selän osalta.

Kuvaszia voinee kutsua selän osalta terveeksi koiraksi, kunnes toisin todistetaan.

Silmäsairaudet

Käsiteltyäni tavallisimmat röntgensäteillä läpivalaistavat tutkimuskohteet, jotka ovat muistakin roduista tuttuja, siirryn silmäsairauksiin.

Kuvaszilla esiintyy jonkin verran perinnöllistä harmaakaihia (hereditary cataract, HC). Valitettavasti periytymisen mekanismit eivät ole täysin selvillä mutta todennäköisesti kyseessä on autosomaalinen ja resessiivinen periytyminen, jolloin oletetaan, että sairastuneen koiran vanhemmat ovat HC:n kantajia. On kuitenkin olemassa myös ei-perinnöllistä ns. hakittua kaihia sekä vanhuuden kaihia jne., joita ei pidä sekoittaa periytyvään kaihiin.

Onneksi on kuitenkin paljon terveitä yksilöitä, joten ei kannata pelätä oman koiran sairastumista. Halutessaan koiran voi viedä silloin tällöin silmätarkastukseen eläinlääkärille. Näin saataisiin taas tärkeää dataa rodun tilanteesta kaikkien saataville, jos tarkastus tehdään virallisena. Jalostuskoirilla tuleekin olla virallisessa tutkimuksessa terveeksi todetut silmät, vuoden sisällä asutuksesta.

Toinen huomioitava silmäsairaus on PRA, etenevä verkkokalvon surkastuma (progressive retinal atrophy). Sen periytyminen tunnetaan ja se voidaan todeta geenitestillä, tai oikeastaan yksilön geneettinen tilanne voidaan todeta. Tutkimuksessa selviää, onko koira PRA:n kantaja, vai PRA:sta kokonaan vapaa, vai onko se peräti ns. PRA-sairas eli perinyt PRA:n molemmilta vanhemmiltaan, jolloin sairaus varsin todennäköisesti puhkeaa. Kantajat ovat terveitä ja niitä voidaan käyttää jalostuksessa PRA-vapaiden koirien kanssa. PRA:sta kokonaan vapaat koirat tuottavat keskenään pelkästään PRA-vapaita pentuja. Ihannetilanteessahan voisi päästä hiljaksen pois koko testaamisesta, jos jalostukseen käytettäisiin vain PRA-vapaita yksilöitä, mutta valitettavasti se ei liene enää mahdollista, koska kuvaszin geenipooli alkaa olla melko pieni.

Pennunostajan on hyvä selvittää, että pentujen vanhempien PRA-tilanne tunnetaan eli ne ovat testattuja, PRA on kuitenkin sen verran yleinen. Väitetään että PRA ei kuitenkaan puhkeaisi ennen kuin vasta vanhalla iällä, mutta laajojen kartoitusten ja tutkimusten puuttuessa on hyvä toimia varman päälle, koska kukapa tietää, koira voi sairastua nuorempanakin.

Vatsalaukun kiertymä

Väitän, että kuvaszin pahin terveysongelma on vatsalaukun kiertymä. Tätä kirjoittaessa olen omistanut kuvaszeja 6,5 vuotta ja tutkinut rotua noin 7-8 vuotta. Olen kuullut jo Suomen pienen populaation sisällä niin monesta tapauksesta, että pohjaan siihen väitteeni. Tunnen tapauksia, joissa koira on menehtynyt, sekä sellaisia, joissa koira on selvinnyt leikkauksen avulla. Leikkauskaan ei ole mikään pikkujuttu.

Vatsalaukun kiertymän riskin takia kuvasz tulee ruokkia kahdesti päivässä. Se ei saa rasittua tai riehua varsinkaan ruoan jälkeen, ja aktiivisen liikunnan edeltäessä ruokailua on hyvä pitää pieni hengähdystauko. Ruoan laatu ei vaikuttane kiertymän riskiin, kuvasz sietää hyvin esim. raakaruokintaa, kuivaruokaa, kotiruokaa jne. Onhan se tullut pustalla toimeen sillä, mitä on milloinkin ollut saatavilla. Kuivaruoan mahdollista turpoamisriskiä voi vähentää turvottamalla nappulat vedessä ennen tarjoilua tai laittamalla vettä nappulan sekaan, kun tarjoaa ruoan, jotta nestettä olisi saatavilla mahassa ja suolessa riittävästi turpoamiseen.

Koiralla ja varsinkin kuvaszilla tulee epäillä vatsalaukun kiertymää aina, kun sen olo vaikuttaa jotenkin hankalalta ja kipeältä. Koira voi yrittää oksentaa mutta mitään ei tule ulos. Kuvaszilla ei välttämättä näy turpoamista, koska se on iso ja syvärintainen koira. Koira tulisi saada nopeasti lääkäriin, jotta se voisi selvitä hengissä. ”Turhan takia” kannattaa siis myös lähteä, siis tarkistamaan epäselvää tilannetta, koska koiran kuolemaan on hyvin suuri todennäköisyys.

Kuvasz on terve rotu

Koottuani tähän sekä tutkituimmat että mielestäni vakavimmat sairaudet (sekä tulevaisuuden ennustukseni, mahdollisuuden selkätutkimusten alkamiseen) saan johtopäätöksenä, että kuvasz on terve rotu. Kuvaszilla on yleensä terve rakenne, hyvät kulmaukset, jotka mahdollistavat aktiivisen ketterän liikkumisen, mikä on mielestäni koiran terveyden peruspilari. Toivottavasti näyttelyharrastukset ja muut nykyajan villitykset eivät tuhoa tätä alkukantaista tuhansien vuosien varrella kehittyntä rotua ja sen terveyttä. Ylipäätään koiran terveys tulisi nähdä kokonaisuutena. Esimerkiksi allergiatkaan eivät ole vielä päässeet tämän rodun kimppuun. Toivottavasti kasvattajat sulkevat aktiivisesti pois jalostuksesta yksilöt, jotka ilmentävät heikkouden merkkejä: mahdollisia allergioita, sukupuolileiman puutetta, huonoa rakennetta, useita syöpätapauksia suvussa, jne. Tämä on paljon tärkeämpää, kuin tuijottaa yksittäisiä Kennelliiton lausuntoja, joita ei esim. allergioista, syövästä ja autoimmuunisairauksista edes anneta.

Terve rakenne: tasapainoinen kokonaisuus, hyvät kulmaukset

5-viikkoinen pentu

1,5 vuotias uros